

Tisková zpráva

Názory občanů na úroveň sociálního zabezpečení v ČR a alokaci veřejných prostředků – listopad 2016

- ⊙ 79 % dotázaných hodnotí finanční zajištění ve stáří spíše nebo velmi špatně (třetina, respektive 32 % dotázaných jej hodnotí „velmi špatně“). O deset procentních bodů je na tom lépe zajištění v nemoci, při úrazu či invaliditě.
- ⊙ Naopak zdravotní péči a školství a vzdělávání hodnotí zhruba dvě třetiny dotázaných spíše nebo velmi dobře („velmi dobře“ více než desetina).
- ⊙ Ostatní oblasti (rodina, bydlení, zaměstnanost, pomoc v nouzi) jsou zhruba z jedné třetiny hodnoceny dobře.
- ⊙ Alokace veřejných prostředků by se měla zvýšit v oblasti starobních důchodů (tři čtvrtiny dotázaných) a zdravotnictví (dvě třetiny dotázaných). V dalších oblastech převažuje názor zachovat stávající stav.
- ⊙ Oproti minulému roku se významně zlepšilo hodnocení sociální politiky v oblasti nezaměstnanosti, což se promítlo i do určitého snížení požadavku na alokaci peněz do této oblasti.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 593

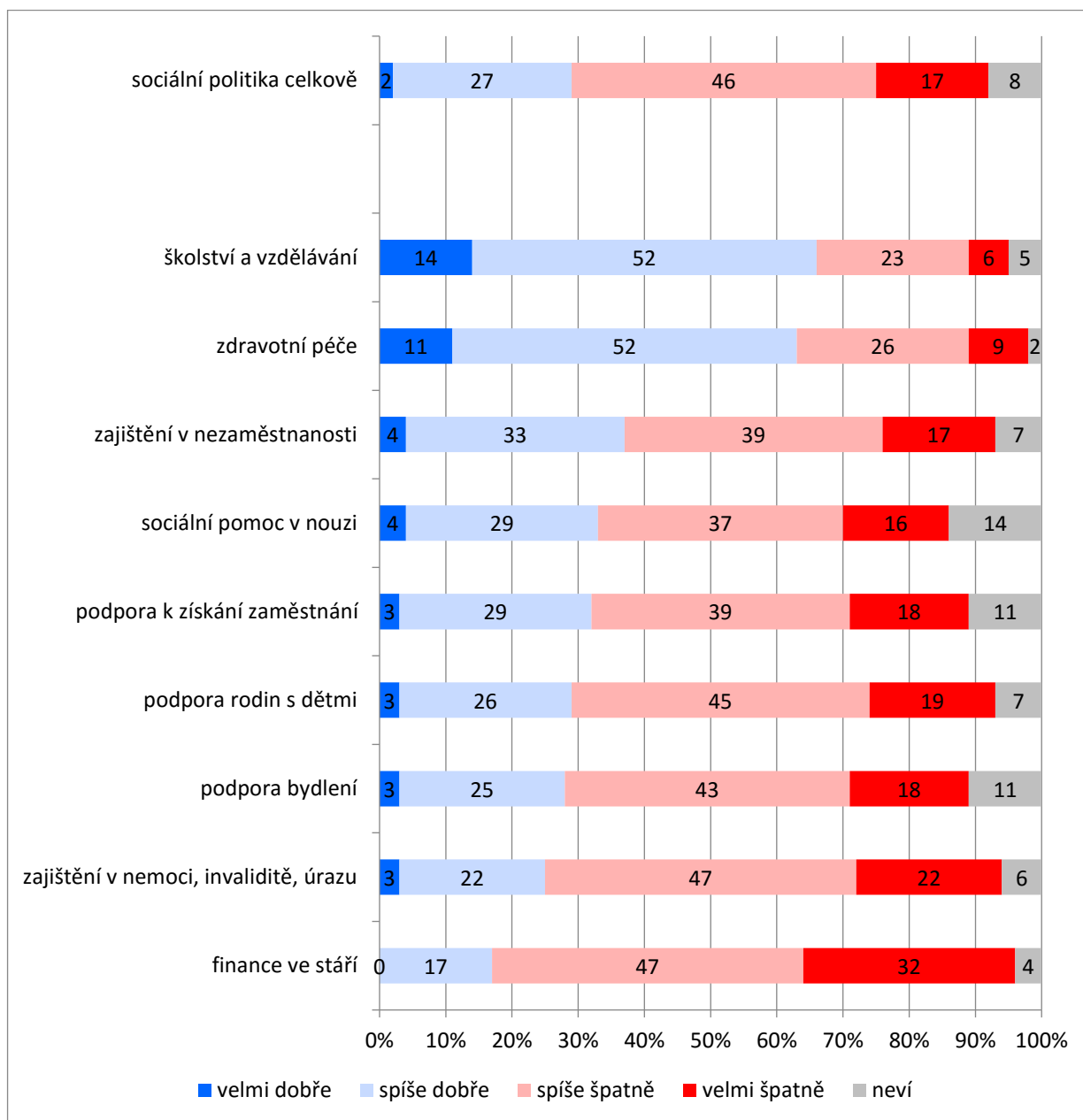
V listopadu 2016 zařadilo CVVM do svého pravidelného šetření jako každý rok blok otázek týkajících se sociální politiky. V rámci tohoto bloku jsme se ptali na to, v jaké míře je podle občanů České republiky zajištěno sociální zabezpečení v jednotlivých oblastech, i na hodnocení úrovně sociální politiky celkově. Zároveň jsme do výzkumu zařadili blok otázek zjišťující, v jakých oblastech by se měly navýšit či snížit finanční prostředky z veřejných zdrojů s cílem ukotvit oblast sociálních politik v rámci hodnocení výdajů státního rozpočtu.

Graf 1 zachycuje, jak občané aktuálně hodnotí zajištění ve vybraných oblastech sociální politiky, a zároveň ukazuje i jejich hodnocení sociální politiky celkově. Z výsledků vyplývá, že jedinými dvěma sledovanými oblastmi, jejichž zajištění pozitivně hodnotí většina české veřejnosti, jsou oblast školství a vzdělávání a oblast zdravotní péče.

Konkrétně oblast školství a vzdělávání, která dopadla v hodnocení nejlépe, „dobře“ hodnotí dvě třetiny (66 %) dotázaných, 29 % si myslí opak a 5 % se nedokázalo vyjádřit. V případě zdravotní péče podíl příznivého hodnocení překročil tři pětiny (63 %), naopak kriticky se k zajištění této oblasti vyjadřovala více než třetina (35 %) a jen 2 % uvedla, že neví.

Ostatní hodnocené oblasti jsou naopak výrazně většinově vnímány jako spíše špatně nebo velmi špatně zajištěné. Relativně nejhůře hodnocenou oblastí je přitom finanční zajištění ve stáří, jež jako špatně zajištěné hodnotí čtyři pětiny (79 %) dotázaných, zatímco podíl pozitivního hodnocení byl méně než pětina (17 %). Čtvrtinový podíl příznivého hodnocení se objevuje u zajištění v nemoci, při úrazu, invaliditě, kde je zároveň pochopitelně nižší podíl těch, kdo zajištění v této oblasti pokládají za špatné, který zde dosahuje více než dvou třetin (69 %). Zbývající oblasti jsou hodnoceny velmi podobně, pokud jde o podíl pozitivního hodnocení, který se pohyboval u všech okolo 30 %. Negativní hodnocení u těchto oblastí se pohybovalo na úrovni nadpoloviční většiny do necelých dvou třetin v závislosti na podílu odpovědi „nevím“. Dost podobně jako tyto dílčí oblasti je hodnoceno i zajištění sociální politiky celkově, které příznivě vnímá 29 % dotázaných, zatímco 63 % si myslí, že sociální politika celkově je zajištěna špatně.

Graf 1: Názory na zajištění vybraných oblastí sociální politiky v ČR¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. –16. 11. 2016, 1019 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Faktorová analýza odhalila, že daná baterie otázek se strukturuje do dvou faktorů (vyčerpávají 56 % variance). První faktor profilují položky související s nezaměstnaností, zajištění bydlení a pomoc v nouzi, druhý faktor oblast školství a zdravotnictví. Hodnocení sociální politiky jako celku a zbývající položky (stáří, pomoc rodinám, zajištění v nemoci) jsou zastoupeny stejnou měrou v obou faktorech. Tomuto rozdělení je možné rozumět tak, že v případě prvního faktoru jde o „záchrannou síť“ (klíčem je „nouze“), kdežto v případě druhého faktoru jde o obecný rozměr fungování (sociálního) systému.

¹ Znění otázky: „Jsou podle Vás v České republice následující oblasti zajištěny dobře nebo špatně? a) Finanční zajištění ve stáří, b) zajištění v nemoci, při úrazu, invaliditě, c) zdravotní péče, d) podpora rodin s dětmi, e) zajištění v nezaměstnanosti, f) sociální pomoc v nouzi, g) podpora k získání zaměstnání při jeho ztrátě, h) podpora bydlení, i) školství a vzdělávání, j) sociální politika celkově.“ Možnosti odpovědí byly: velmi dobře, spíše dobře, spíše špatně, velmi špatně.

Podrobnější analýza názorové podmíněnosti věkem, vzděláním, životní úrovní a politickou orientací prokázala, že jejich vliv je s výjimkou životní úrovně statisticky nevýznamný. Korelace s deklarovanou životní úrovní ukázala, že u všech oblastí s výjimkou oblasti vzdělání (statisticky nevýznamná hodnota) se hodnocení zlepšuje spolu s vyšším hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti (korelační koeficienty se pohybovaly kolem hodnoty 0,15).

Vývoj názorů od roku 2011, kdy byla baterie otázek poprvé zařazena do výzkumu, ukazuje tabulka 1. Když se soustředíme pouze na názorové posuny od loňského roku, tak zjistíme, že s výjimkou oblasti školství došlo všude k nárůstu pozitivního hodnocení, ve většině případů (vyznačeno červeně) statisticky významnému. Zjevně v souvislosti s poklesem nezaměstnanosti na dlouhodobé minimum se o 9 (zajištění v nezaměstnanosti) či 10 (podpora k získání zaměstnání) procentních bodů zvýšil podíl dotázaných hodnotících danou oblast „velmi“ nebo „spíše dobře“. Je pravděpodobné, že tento posun se promítl i do šestibodového nárůstu celkového hodnocení sociální politiky. V delším časovém srovnání pak zasluhuje pozornost opět oblast nezaměstnanosti, kde rostoucí trend pozitivního hodnocení trvá již od roku 2012 (veřejnost připisuje postupný propad míry nezaměstnanosti sociální politice státu v dané oblasti). K analogickému vzestupu dochází i oblasti pomoci v nouzi, což naznačuje spojitost nouze s nezaměstnaností (viz též výsledek faktorové analýzy).

Tabulka 1: Názory na zajištění vybraných oblastí sociální politiky v ČR (časové srovnání v %)

	XI/2011	XI/2012	XI/2013	XI/2014	XI/2015	XI/2016
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
sociální politika celkově	18/77	14/82	19/76	24/69	23/69	29/63
školství a vzdělávání	57/36	53/39	65/28	73/21	67/27	66/29
zdravotní péče	54/45	51/48	59/40	69/30	62/37	63/35
podpora rodin s dětmi	22/72	18/76	22/72	27/65	23/71	29/64
sociální pomoc v nouzi	21/65	18/70	25/63	26/57	28/59	33/53
zajištění v nemoci, invaliditě, úrazu	23/74	19/78	20/75	26/69	23/72	25/69
podpora bydlení	21/68	22/67	24/66	25/63	24/66	28/61
zajištění v nezaměstnanosti	24/69	18/76	21/74	23/68	28/64	37/56
finance ve stáří	16/81	14/84	14/83	17/80	17/79	17/79
podpora k získání zaměstnání	17/73	12/80	14/78	14/75	22/69	32/57

Pozn.: Tabulka uvádí souhrnné procentuální podíly pozitivního (velmi dobře + spíše dobře) a negativního (spíše špatně + velmi špatně) hodnocení.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Podobně jako vloni, jsme do listopadového šetření zařadili otázku věnovanou alokaci veřejných prostředků do různých oblastí, kdy některé z nich byly zmíněny výše. Jde o vloni nově formulovanou otázku, takže nám chybí delší srovnání do minulých let. Znění otázky je v názvu následující tabulky (tabulka 2), možné odpovědi jsou v názvech sloupců. V posledních dvou sloupcích tabulky jsou průměr z odpovědí (1=výrazně navýšit, ...5=výrazně snížit) z letošního a loňského výzkumu. Položky v tabulce jsou uspořádány podle průměrů z letošního roku.

Tabulka 2: V porovnání se současným stavem by se mělo množství veřejných prostředků vynakládaných na následující oblasti navýšit, zůstat stejné nebo snížit?

	Výrazně navýšit	Mírně navýšit	Zůstat stejné	Mírně snížit	Výrazně snížit	Neví	Průměr	Průměr 2015
Starobní důchody	30	46	18	2	1	3	1,93	1,95
Zdravotnictví	22	44	29	3	0	2	2,14	2,16
Vzdělání	10	35	45	5	2	3	2,51	2,59
Dopravní infrastrukturu (dálnice, železniční koridory apod.),	12	28	44	9	2	5	2,57	2,61
Podpora zemědělství	13	30	39	10	3	5	2,59	2,61
Podpora v nezaměstnanosti a programy pro nezaměstnané	8	27	46	10	3	6	2,73	2,51
Ochrana životního prostředí	10	23	48	11	4	4	2,76	2,74
Sociální dávky	8	29	39	13	6	5	2,78	2,62
Podpora průmyslu a podnikání	6	21	50	12	3	8	2,85	2,80
Kultura	3	11	55	18	8	5	3,18	3,13
Armáda a obrana	5	15	39	20	14	7	3,24	3,28
Policie a soudní orgány	4	12	46	21	12	5	3,25	3,23

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. –16. 11. 2016, 1019 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Veřejnost by navýšovala na prvním místě starobní důchody, na druhém výdaje na zdravotnictví, na třetím místě výdaje na školství a vzdělávání. Naopak spíše snížit než zvyšovat by se měly prostředky pro armádu a obranu, policii a soudnictví a kulturu. U ostatních položek převažuje zvýšení nad snížením, ovšem jinak v odpovědích se nejčastěji objevuje názor, že by podpora měla zůstat stejná, což fakticky platí o všech zkoumaných oblastech s výjimkou starobních důchodů a zdravotnictví, kde maximálním podílem byla varianta „mírně zvýšit“. Z hlediska výše uvedených sociálních oblastí tyto se vesměs umístily na horních příčkách znamenajících, že veřejné prostředky, které stát vynakládá, by se podle mínění veřejnosti měly navýšit. Oproti minulému roku statisticky významně poklesla podpora navýšení v oblastech politiky zaměstnanosti a výplaty sociálních dávek, což nepochybně souvisí s výše zjištěným hodnocením zajištění sociální politiky v uvedených oblastech.

Faktorová analýza strukturovala dotazované oblasti do čtyř faktorů (59 % variance):

- policie, armáda, kultura, (částečně vzdělání, životní prostředí)
- průmysl, zemědělství, dopravní infrastruktura (částečně životní prostředí) (=intervence státu do ekonomiky)
- sociální dávky, nezaměstnanost (=oblast adresné sociální politiky)
- zdravotnictví, starobní důchody (částečně vzdělání)

Z výsledků faktorové analýzy stojí za pozornost, že veřejnost spojuje starobní důchody s oblastí zdravotnictví (zjevně souvislost stárí s nemocemi) a nikoliv se sociálními dávkami.

Podmíněnost názorů na navýšení či snížení finančních prostředků ve zjišťovaných oblastech základními sociodemografickými charakteristikami dotázaných je podobně jako u hodnocení sociální politiky statisticky nevýznamná. Pouze deklarovaná životní úroveň vykazala významnější vliv na názorové spektrum. Ti, kteří svoji životní úroveň považují za dobrou, se více klonili k tomu, aby byly zvýšeny prostředky na armádu, policii, soudy, kulturu, životní prostředí a vzdělání, než ti, kteří svoji životní úroveň označili za špatnou. Opačné relace jsme zjistili u položek starobní důchody, sociální dávky, podpora v nezaměstnanosti.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v16-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>7. - 16. 11. 2016</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1019</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>256</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>es.40, es.42</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>es170106</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>6. ledna 2017</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |
